

POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z powództwa J. C.
przeciwko C. [...] Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.
o ryczałt za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 marca 2022 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 1 października 2020 r., sygn. akt VIII Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanej C. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. na rzecz powoda J. C. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł. Wydział VIII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 1 października 2020 r., VIII Pa (...), po ponownym rozpoznaniu sprawy, zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z 10 listopada 2016 r., X P (...) w części w punkcie 1 podpunkcie k oraz l, tj. zapłaty od pozwanej C. sp. z o. o. w Ł. kwot 1.848,68 zł oraz 2.685,87 zł na rzecz powoda J. C. tytułem ryczałtu za noclegi, i oddalił powództwo w tym zakresie oraz zmienił orzeczenie co do kosztów

postępowania, w pozostałej zaś części, tj. zapłaty kwoty 27.936,89 zł, apelację pozwanej oddalił.

Pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w części oddalającej powództwo skargą kasacyjną. Wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując na potrzebę wykładni przepisów prawnych, tj. art. 21 a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (Dz.U. z 2012 r., poz. 1155), art. 77⁵ § 2-4 k.p. oraz § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce strefy budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce strefy budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167), budzące w ocenie skarżącej poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, szczególnie skutek wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15. Dodatkowo wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w zakresie rozstrzygnięcia czy świadczenie z tytułu ryczału za nocleg w podróży służbowej ma charakter realny, czy abstrakcyjny, a mianowicie czy świadczenie to należne jest bez względu na zaistnienie faktu poniesienia kosztów noclegu przez pracownika.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania i zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy – stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. – przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne,

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżność w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147). Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów lub istnieje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej

kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Natomiast zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu. Sformułowane we wniosku zagadnienia nie mają bowiem rangi istotnych, gdyż udzielenie na nie odpowiedź nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa i stosowanie prawa. W przeciwnym razie funkcja podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. będzie bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stanie się powszechną (trzecią) instancją.

Wymaga bowiem podkreślenia, że o ile wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15 przewartościował układ podstaw prawnych mających zastosowanie do kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym, domagających się zasądzenia na ich rzecz różnych świadczeń z tytułu podróży służbowych, przede wszystkim ryczałtów za noclegi, o tyle wpływ tego wyroku na sytuację prawną kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym ocenił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), a także w licznych wyrokach wydanych już po tej uchwale, poczynając od stycznia 2017 r. W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy przyjął, że usunięcie przez Trybunał Konstytucyjny z porządku prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców nie oznacza, że powstała luka w przepisach regulujących zasady rozliczania kosztów związanych z podróżami służbowymi kierowców w transporcie międzynarodowym. Do pracowników-kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują zaś zastosowanie ogólne reguły rozliczania kosztów podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. Wynika to bezpośrednio z art. 5 k.p. oraz jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17, LEX nr 2539181). Stanowisko to potwierdzają liczne wypowiedzi Sądu Najwyższego. Pogląd ten należy więc uznać za trwale ukształtowany.

Skarga kasacyjna pozwanej została sporządzona już po wydaniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17. Skarżąca, formułując tezę o potrzebie wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości, w szczególności w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, nie dostrzegła, że podnoszone przez nią kwestie zostały już w orzecznictwie sądowym wyjaśnione i ujednolicone. Rolę tę spełniła właśnie powołana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r. Wyjaśniono w niej wszystkie problemy prawne zgłoszone przez skarżącą w jej skardze kasacyjnej. Potwierdzono między innymi, że istota ryczałtu jako świadczenia kompensacyjnego polega na tym, że świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia jest oderwane od rzeczywiście poniesionych kosztów. W zależności od konkretnego przypadku kwota ryczałtu pokrywa więc pracownikowi koszty noclegu w wymiarze mniejszym albo większym niż faktycznie przez niego poniesione.

Ryczałtowy sposób rozliczania ma na celu uproszczenie wzajemnych rozliczeń. W rezultacie, nawet jeżeli pracownik kosztów tych rzeczywiście nie poniesie, to i tak przysługuje mu ustalony ryczałt, który stanowi wówczas jego dodatkowy dochód.

Po wydaniu uchwały z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, Sąd Najwyższy orzeka już jednolicie, kierując się zapatrywaniem wyrażonymi w jej uzasadnieniu. Aktualne stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii ryczałtu za noclegi kierowców odbywających podróże służbową można sprowadzić do następujących tez: 1) po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, art. 77⁵ k.p. nadal ma odpowiednie zastosowanie do czasu pracy kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym; 2) brak uregulowania kwestii rozliczania kosztów noclegu w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę powoduje konieczność sięgnięcia do tego przepisu, a za jego pośrednictwem do rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.; 3) zawarcie w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę postanowienia, że pracownikowi (kierowcy) nie przysługuje ryczałt za nocleg, gdy miał możliwość nocowania w przystosowanej do tego kabinie pojazdu, oznacza brak regulacji kwestii rozliczenia kosztów noclegu pracownika w podróży służbowej, co pozwala na zastosowanie przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.; 4) sam nocleg w kabinie pojazdu, nawet o podwyższonym standardzie, nie niweczy zasadności żądania zasądzenia ryczałtów za noclegi w związku z podróżą służbową; 5) ryczałt określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę może być niższy od ustalonego w przepisach wykonawczych, powinien być jednak tak ukształtowany, aby dawał rzeczywistą, a nie iluzoryczną możliwość zrealizowania tej potrzeby.

Uwzględniając powyższe uwagi, Sąd Najwyższy jest zatem zdania, że ze względu na utrwaloną linię orzecznictwa, obejmującą również uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, formułowane przez skarżącą zagadnienia prawne przestały być istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie można również twierdzić, że powołane przez nią przepisy budzą jeszcze poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Wobec powyższego, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o kosztach postępowania orzekając na podstawie art. 98 k.p.c.